

Recenzja programu multimedialnego „Bambikowe logoprzygody” firmy edukacyjnej Moje Bambino¹

Na wydawniczym rynku logopedycznym dostępnych jest obecnie wiele pomocy przydatnych w terapii osób z zaburzeniami mowy. W ofercie są nie tylko książki i zestawy ćwiczeniowe, ale i liczne programy komputerowe. Tych ostatnich używa się w gabinetach coraz częściej, ponieważ logopedzi posiadają większą wiedzę z zakresu technologii informacyjnej. Specjaliści dostrzegają pozytywny wpływ terapii prowadzonej z wykorzystaniem komputera na funkcje: wzrokową, słuchową, ruchową oraz procesy intelektualne i wykonawcze pacjentów. Programy multimedialne aktywizują i mobilizują osoby uczestniczące w terapii do pracy², a logopedzie pomagają zmniejszyć wysiłek głosowy, co jest bardzo istotne w tym zawodzie. Poza tym rozbudzają zainteresowanie pacjentów utrwalanym materiałem, pozwalają na wielokrotne powtarzanie ćwiczeń na zasadzie prób i błędów w spokojnym, dostosowanym do indywidualnych możliwości tempie i co ważne – w atrakcyjnej formie. Komputer nigdy jednak nie zastąpi terapii prowadzonej przez specjalistę, może jedynie uatrakcyjnić zajęcia, pomóc pacjentowi i terapeutę w systematycznych ćwiczeniach.

Komputerowe programy logopedyczne przeznaczone dla dzieci muszą spełniać trzy kryteria: dydaktyczne, techniczne oraz funkcjonalne³. Przede

¹ „Bambikowe logoprzygody” (199125), autor: M. Walkowiak. Moje Bambino Sp. z o. o. Sp. k., ul. Graniczna 46, Łódź.

² S. Juszczyk, *Komunikacja interakcyjna człowieka z komputerem*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2000, s. 69-90.

³ Na podstawie J. Gruba, *Technologia informacyjna w logopedii*, Wydawnictwo Komlogo, Gliwice 2009.

wszystkim powinny realizować pewien etap terapii, dążyć do nauczenia dziecka danych umiejętności w określony sposób z uwzględnieniem zasady stopniowania trudności. Prezentowane w programie postępowanie metodyczne powinno być zgodne z etapami terapii logopedycznej. Ważne, aby towarzyszyła temu czytelna i przejrzysta forma przedstawienia informacji, z kolorową szatą graficzną i animacjami. Użytkownik powinien otrzymać informacje o (ewentualnych) popełnianych błędach i mieć możliwość powtarzania ćwiczeń. Bardzo istotne są także pozytywne wzmocnienia, które mają zachęcić dziecko do dalszej pracy. Również sposób obsługi programu winien być dostosowany do możliwości adresata.

Program multimedialny „Bambikowe logoprzygody” wydany przez firmę edukacyjną *Moje Bambino* został przygotowany dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Powstał, jak zaznacza autorka – Marzena Walkowiak, z myślą o logopedach, pedagogach i rodzicach „w celu stymulowania rozwoju mowy dziecka”. Składa się z pięciu części obejmujących ćwiczenia: artykulacyjne, słuchowe, wymowy, wzbogacające słownik, kompetencji językowych oraz z dodatku pt. „Warto tu zajrzeć”.

Zastrzeżenia może budzić nazwa – ćwiczenia artykulacyjne, gdyż *de facto* w tej części nie zamieszczono ćwiczeń artykulacyjnych, tylko usprawniające pracę narządów mowy. Ćwiczenia artykulacyjne to takie, których celem jest utrwalanie wywołanej głoski w sylabach, wyrazach, wyrażeniach. Autorka przygotowała 20 propozycji ćwiczeń języka i warg. Zadaniem dziecka korzystającego z programu jest naśladowanie prezentowanego podczas nagrania sposobu ich wykonywania. Niestety nie wszystkie dzieci realizujące ćwiczenia na zamieszczonych nagraniach wykonują je prawidłowo, a to one powinny stanowić wzór, punkt odniesienia dla użytkowników, gdyż ćwiczenia poprzedzone są poleceniem: „Patrz uważnie, co robi dziecko i spróbuj je naśladować”. Niewątpliwą zaletą tej części programu jest możliwość wyboru czasu trwania wykonywanego ćwiczenia, do wyboru są trzy opcje: 20, 40, 60 sekund.

Nie do końca właściwe jest też użycie nazwy – kompetencje językowe, na określenie ćwiczeń zawartych w tej części. Na kompetencję językową składa się bowiem zarówno kompetencja fonetyczno-fonologiczna, leksykalna, jak i syntaktyczno-morfologiczna. Wszystkie próby zawarte w programie wchodzą zatem w zakres kompetencji językowej. W przypadku ćwiczeń znajdujących się w tej części właściwsze (zgodne z jej zawartością) byłoby posłużenie się nazwą „Poprawność gramatyczna i logiczna wypowiedzi. Zdolności narracyjne”. Same ćwiczenia są interesujące i stanowią

ciekawą propozycję kształtowania umiejętności dziecka w zakresie gramatyki, leksyki, tworzenia dłuższych wypowiedzi oraz rozwijania myślenia. Zadania, w których dzieci wyszukują i poprawiają błędy logiczne i gramatyczne w zdaniach oraz opisują ilustracje i uzupełniają teksty opowiadań wyrazami w odpowiedniej formie gramatycznej, korzystnie wpływają na rozwój kompetencji morfologiczno-syntaktycznej.

Interesujące i zasługujące na rekomendację są ćwiczenia zawarte w części – wzbogacanie słownictwa. Zadaniem dzieci jest tworzenie słów o przeciwnym znaczeniu, określanie cech różnych przedmiotów, a także próba interpretacji przysłów. Dzieci nie tylko poznają treść przysłów, ale uczą się ich znaczeń. Ćwiczenia sprzyjają twórczemu myśleniu, rozwijają wyobraźnię i kreatywność, pomagają w odkrywaniu znaczenia metafory w języku.

Godne polecenia są także ćwiczenia słuchowe. Składają się na nie: ćwiczenia różnicowania natężenia, częstotliwości, czasu trwania i tempa dźwięków niewerbalnych, ćwiczenia pamięci słuchowej, słuchu fonematycznego, określenia nagłosu i wygłosu wyrazów, wyszukiwanie rymujących się wyrazów. Co istotne, prezentowane zadania można wykorzystać zarówno w terapii dzieci z zaburzeniami komunikacji językowej, jak i w przypadkach dzieci, które nie mają zaburzeń mowy, po to, by doskonalić prawidłowo rozwijające się umiejętności językowe. Zaletą tej części programu jest także możliwość wyboru stopnia trudności ćwiczeń, gdyż są łatwiejsze i trudniejsze wersje do wyboru.

„Wymowa” to część pomocna w utrwalaniu prawidłowej realizacji wybranych fonemów. Znalazły się tutaj ćwiczenia przydatne w usprawnianiu artykulacji głosek „sz”, „ż”, „cz”, „dż” oraz głoski „r”. Program stwarza możliwości utrwalania głoski w izolacji, sylabach, wyrazach, wyrażeniach oraz w zdaniach. Niestety dobór wyrazów do ćwiczeń budzi pewne zastrzeżenia. W metodyce postępowania logopedycznego podkreśla się, aby podczas wstępnego etapu ćwiczeń utrwalających realizację danego fonemu w wyrazie nie wprowadzać przykładów, zawierających jednocześnie głoskę, nad którą pracujemy oraz tę, którą dziecko posługiwało się dotychczas. W przypadkach głosek „sz”, „ż”, „cz”, „dż” dzieci często zastępują je łatwiejszymi dla nich głoskami szeregu ciszącego i syczącego. W początkowej fazie terapii, a więc na etapie wyrazu, nie jest wskazane tzw. „łączenie głosek trzech szeregów”, z którym w prezentowanym materiale mamy do czynienia. Wśród wyrazów utrwalających głoskę „cz” w śródgłosie znalazły się następujące przykłady: [cielaczek,

znaczek, smoczek], a dla głoski „ż”, także ćwiczonej w śródgłosie, wyrazy: [rycerze, nożyce, strażak, księżyc]. Zapomniano tu o zasadzie stopniowania trudności. Oczywiście także tego typu wyrazy powinny być wprowadzone podczas terapii, ale dopiero na etapie różnicowania nowo opanowanej głoski z innymi głoskami, np. tymi o podobnym brzmieniu.

W części zatytułowanej „Warto tu zajrzeć” przedstawiono podstawowe informacje dotyczące prawidłowego rozwoju mowy dziecka, opisano najczęściej występujące wady wymowy u dzieci, a także zamieszczono informacje, w jaki sposób utrwalać umiejętności, które dziecko nabywa podczas korzystania z programu. Znalazły się tutaj kolorowanki oraz dyplomy dla dzieci uczestniczących w ćwiczeniach. Część ta stanowi doskonały przykład promowania podstaw wiedzy logopedycznej wśród pedagogów oraz rodziców dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, a więc wpisuje się w założenia profilaktyki logopedycznej.

W zestawie znajduje się także zeszyt umożliwiający zapis postępów dziecka. Przy każdym ćwiczeniu można wpisać datę i ocenę sposobu jego wykonania. Kolor zielony oznacza, że ćwiczenie zostało wykonane prawidłowo, kolor żółty, że nie jest jeszcze w pełni opanowane, ale widoczny jest wyraźny postęp. Koloru niebieskiego lub różowego (do wyboru) używa się na oznaczenie ćwiczeń, które sprawiają dziecku trudność i wymagają pracy.

Komentarza wymaga informacja na temat zastosowania programu, który w zamyśle ma być pomocny „podczas terapii prowadzonej przez logopedę lub pedagoga” oraz „w domu przez rodziców dzieci”. Z pewnością w całości program może służyć logopedom, a także rodzicom dzieci objętych terapią logopedyczną. Tym ostatnim pod warunkiem, że to **logopeda** podpowie, z których części programu korzystać i w jakiej kolejności. W pracy pedagoga znajdą zastosowanie: ćwiczenia słuchowe, słownikowe, a także te, określone jako kompetencje językowe. Ćwiczenia artykulacyjne i wymowy są do wykorzystania w trakcie terapii prowadzonej przez pedagoga tylko po konsultacji z logopedą. O doborze ćwiczeń usprawniających pracę narządów artykulacyjnych decyduje logopeda. W zestawie znajdują się zadania, które nie są wskazane dla pewnej grupy dzieci, np. tych mających tendencje do artykulacji międzyczębowej. W terapii istotny jest także dobór głosek do ćwiczeń oraz etap postępowania terapeutycznego. Ważne jest, czy utrwalamy głoskę w nagłosie, śródgłosie, wygłosie, czy jesteśmy na etapie utrwalania głoski w sylabach, czy też w wyrazach, a może już w dłuższych wypowiedziach. Wyraźnie należy zaznaczyć, że z ćwiczeń

utrwalających prawidłową wymowę mogą korzystać dzieci, u których **logopeda** już wywołał głośkę. Wielokrotne powtarzanie wadliwie realizowanego fonemu doprowadzi wyłącznie do utrwalenia nieprawidłowości.

Dobrym pomysłem jest wykorzystanie bohatera przewodniego programu, w postaci sympatycznego Smoka Bambika towarzyszącego dzieciom podczas poszczególnych części medialnej zabawy. Sam program jest prosty w obsłudze, mogą korzystać z niego logopedzi i pedagodzy w swoich gabinetach oraz rodzice w domach. Do skorzystania z programu przekonuje również kolorowa i ciekawa szata graficzna oraz dźwiękowa. W programie zastosowany został system motywacyjny jednolity dla wszystkich zadań – odpowiednie sygnały dźwiękowe informują dziecko o poprawności wykonania zadania.

Podsumowując, program może stanowić pomoc w stymulowaniu rozwoju mowy dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, może też być wykorzystany przy wspomaganiu terapii logopedycznej prowadzonej przez logopedę (przy uwzględnieniu przedstawionych wcześniej uwag). Należy jednak pamiętać, że żaden nawet najlepszy program nie zastąpi terapii zaplanowanej i realizowanej przez specjalistę (jeżeli istnieje jej konieczność). Istotny jest także czas oraz uwaga, jakie rodzice poświęcają swoim dzieciom, zatem stymulacja rozwoju językowego przy użyciu programu powinna odbywać się zawsze przy współudziale i obecności osób dorosłych.